

यह नवीन पाठ्यक्रम बी०ए० I,II तथा III कक्षाओं में शैक्षिक सत्र 2016-17 से लागू होगा।

संस्कृतप्राकृतभाषाविभागः, लखनऊ विश्वविद्यालयः

स्नातक संस्कृत पाठ्यक्रमः

(अध्ययनमण्डलसंशोधितः)

(The course of Sanskrit for Graduate)

अयं स्नातकपाठ्यक्रमस्त्रिवर्षीयो वर्तते प्रथम द्वितीययोर्वर्षयोः पाठ्यक्रमे द्वे प्रश्नपत्रे तृतीयवर्षे च त्रीणि प्रश्नपत्राणि भविष्यन्ति।

बी०ए०—प्रथमवर्षम् (B.A. First Year)

प्रथमप्रश्नपत्रम्

(First Paper)

(संस्कृतकाव्यं काव्यशास्त्रं च)

प्रथमो वर्गः (I Unit)

महाकविकालिदासकृतं मेघदूतम्—पूर्वमेघः
(हिन्दीभाषया व्याख्यात्मकमध्ययनम्)

द्वितीय वर्गः (II Unit)

भारविकृतं किरातार्जुनीयम्—प्रथम सर्गः
(संस्कृतभाषया व्याख्यात्मकमध्ययनम्)

तृतीय वर्गः (III Unit)

माघकृतं शिशुपालवधम्—प्रथमः सर्गः
(संस्कृतभाषया व्याख्यात्मकमध्ययनम्)

चतुर्थः वर्गः (IV Unit)

काव्यशोभा—पूर्व प्रकरणम्
(व्याख्यात्मकसमीक्षात्मकप्रश्नाः)

संस्तुतग्रन्थाः

1. मेघदूतम्—चौखम्भा प्रकाशन वाराणसी
2. कालिदास ग्रन्थावली आचार्य सीताराम चतुर्वेदी—चौखम्भा प्रकाशन वाराणसी
3. किरातार्जुनीयम् (1-2सर्गौ), भारविः, हिन्दी संस्कृत टीका सहितम् आचार्यकनकलाल शर्मा
4. शिशुपालवधम् (प्रथम सर्गः) माघः हिन्दीसंस्कृतटीकायुतम् डॉ० केशवराम मुसलगाँवकरः
5. काव्यशोभा— (साहित्यदर्पणात्संग्रहः) सम्पादकः प्रो० बृजेशकुमार शुक्ल
6. शिशुपालवधम्—(प्रथमसर्गः:माघः)—डॉ० शिवबालक द्विवेदी
7. किरातार्जुनीयम् (प्रथम सर्गः) भारविः—हिन्दी संस्कृतटीकासहितम्—आचार्य गंगाधर पण्डा
8. साहित्यदर्पणः विश्नाथः चौखम्भा, वाराणसी
9. कालिदास अपनी बात—रेवा प्रसाद द्विवेदी

द्वितीयप्रश्नपत्रम् (Second Paper)
(व्याकरणम्, अनुवादः संस्कृतसाहित्येतिहासश्च)

प्रथमो वर्गः (I Unit)

लघुसिद्धान्तकौमुदी—संज्ञासन्धिप्रकरणे

द्वितीयो वर्गः (II Unit)

(लघुसिद्धान्तकौमुदी—हल्विसर्ग—सन्धिप्रकरणे)

तृतीयो वर्ग (III Unit)

हिन्दीगद्यस्य संस्कृतभाषयानुवादः

चतुर्थो वर्गः (IV Unit)

संस्कृतकाव्यसाहित्येतिहासः

(वाल्मीकिः, व्यासः, अश्वघोषः, कालिदासः, भारविः, माघः, श्रीहर्षश्च व्यक्तित्वं कर्तृत्वं च)

संस्तुतग्रन्थाः

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी— वरदराजः, हिन्दीसंस्कृतटीकासहिता— डॉ० महेश सिंह कुशवाहा
2. लघुसिद्धान्तकौमुदी— वरदराजः, हिन्दीसंस्कृतटीकासहिता— डॉ० दीनानाथतिवारी
3. लघुसिद्धान्तकौमुदी— वरदराजः, हिन्दीटीकाकारः— डॉ० सुरेन्द्रदेवस्नातकः
4. लघुसिद्धान्तकौमुदी— वरदराजः, भैमीटीकासहिता— भीमसेनशास्त्री
5. बृहद अनुवाद चन्द्रिका— चक्रधर हंस नौटियालः
6. अनुवादकला— चारुदेव शास्त्री
7. अनुवादचन्द्रिका— डा० यदुनन्दनमिश्रः
8. संस्कृतसाहित्य का इतिहास— ए. वी. कीथ, अनुवादः— डॉ० मंगलदेवशास्त्री
9. संस्कृतसाहित्य का समालोचनात्क इतिहास रामबिलास चौधरी
10. प्राचीन भारतीय साहित्य— (भाग—1 प्रथमखण्ड), विन्टरनिट्ज, अनुवादः— रामचन्द्रपाण्डेयः
11. लघुसिद्धान्तकौमुदी (संज्ञासन्धिप्रकरणम्)— डॉ० शिवबालक द्विवेदी
12. संस्कृतरचनानुवाद— कौमुदी— डॉ० शिवबालक द्विवेदी
13. संस्कृतरचनानुवादप्रभा डॉ० श्रीनिवास शास्त्री

बी0ए0—द्वितीयवर्षम् (B.A. Second Year)

प्रथमप्रश्नपत्रम्
(First Paper)
(नाटकं गद्यकाव्यं काव्यशास्त्रं च)

प्रथमो वर्गः (I Unit)

अभिज्ञानशाकुन्तलम्—मूलपाठस्य व्याख्यात्मकमध्ययनम्
(हिन्दीभाषया व्याख्यात्मकमध्ययनम्)

द्वितीयो वर्गः (II Unit)

कादम्बरी—शुकनासोपदेशः—व्याख्यात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (III Unit)

उभयोर्ग्रन्थयोः समीक्षात्मकप्रश्नाः सूक्तिव्याख्या च

चतुर्थोवर्गः (IV Unit)

काव्यशोभा उत्तरप्रकरणम्(व्याख्या समीक्षा च)

संस्तुतग्रन्थाः

1. कादम्बरी—डॉ० जमुना पाठक (हिन्दी संस्कृत टीकाकार)
2. अभिज्ञानशाकुन्तलम्—चौखम्भा प्रकाशन वाराणसी
3. संस्कृतनाटक(उद्भव और विकास)—डॉ० ए०वी० कीथ, उदयभानसिंहः
4. संस्कृत के प्रमुख नाटककार और उनकी कृतियां—डॉ० गंगासागररायः
5. काव्यशोभा—(साहित्यदर्पणात्संग्रहः) —प्रो० बृजेशकुमार शुक्लः
6. साहित्यदर्पणः—आचार्यः विश्वनाथः—चौखम्भा प्रकाशन
7. महाकवि कालिदास—डॉ० रमाशंकर तिवारी
8. महाकवि बाणभट्ट और उनका साहित्यिक अवदान—प्रो० ए०एन० पाण्डेय
9. अभिज्ञानशाकुन्तलम्—कालिदासः, हिन्दीसंस्कृतव्याख्याकारः—डॉ० सुधाकरमालवीयः
10. साहित्यदर्पणः—आचार्यः विश्वनाथः चौखम्भा, वाराणसी

द्वितीयप्रश्नपत्रम् (Second Paper)
(व्याकरणम्, निबन्धः, गद्यनाट्यसाहित्येतिहासः)

प्रथमो वर्गः (I Unit)

मध्यसिद्धान्तकौमुदी—अजन्तप्रकरणम्
(सूत्र व्याख्या)

द्वितीयो वर्गः (II Unit)

मध्यसिद्धान्तकौमुदी—अजन्तप्रकरणम्
(रूपसिद्धिः संज्ञापरिचयश्च)

तृतीयो वर्गः (III Unit)

संस्कृतभाषया निबन्धलेखनम्

चतुर्थवर्गः (IV Unit)

गद्यनाट्यसाहित्येतिहासः

बाणभट्ट, दण्डी, अम्बिकादत्त व्यासः, चम्पूकाव्यम्, भासस्य नाटकानि, अभिज्ञानशाकुन्तलम्,
मालविकाग्निमित्रम्, विक्रमोर्वशीयम् मृच्छकटिकं च, परिचयः, कर्तृत्वम्

संस्तुतग्रन्थाः

1. मध्यसिद्धान्तकौमुदी— वरदराजः (अजन्तप्रकरणम्)—डॉ० बृजेशकुमार शुक्ल
2. मध्यसिद्धान्तकौमुदी— वरदराजः—पं० कालीकान्त झा
3. संस्कृतनिबन्धमकरन्द(1-2)— डॉ० विजयशंकरपाण्डेयः, डॉ० कृष्णदत्तमिश्रः, सम्पादकः
डा० जमुना पाठक
4. संस्कृत सुकवि—समीक्षा— डॉ० बलदेव उपाध्याय
5. संस्कृतकविदर्शनम्— डॉ० भोलाशंकरव्यास
6. संस्कृत नाटक उद्भव और विकास— डॉ० ए०वी० कीथ, अनुवादकः—उदयभान सिंहः
7. संस्कृतनिबन्धमंजरी— शिवप्रसादशर्मा
8. संस्कृत वाङ्मय का बृहद इतिहास— पंचमखण्ड—गद्य—प्रो० जयमन्तमिश्रः
9. निबन्धकुसुमांजलिः— जयमन्तमिश्रः
10. संस्कृतनिबन्धचन्द्रिका— ग्रन्थम्, कानपुर
11. आदर्शसंस्कृतनिबन्धरत्नमाला— विश्वनाथ शास्त्री
12. मध्यसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजः— व्याख्याकारः— डॉ० शिवबालक द्विवेदी
13. निबन्धादर्शः— म.म.गिरिधर शर्मा चतुर्वेदी

बी०ए०-तृतीय वर्षम्
(B.A. Third Year)

प्रथमप्रश्नपत्रम्
(First Paper)
(वेदमन्त्राः अपठितांशाः, भारतीयसंस्कृतिश्च)

प्रथमो वर्गः (I Unit)
श्रुतिप्रभा (वेदसूक्तानि)
पुरुषसूक्तम्, मण्डूकसूक्तम्, पृथिवीसूक्तं च-1-16 मन्त्राः
(मन्त्रव्याख्यात्मकमध्ययनम्)

द्वितीयो वर्गः (II Unit)
कठोपनिषद्-1-3 वल्ली (प्रथमोध्यायः)
(व्याख्यात्मकमध्ययनम्)

तृतीयो वर्गः (III Unit)
अपठितांशानां हिन्दीभाषयानुवादः
(मूलरामायणम्, श्रीमद्भगवद्गीता-द्वितीयो ध्यायः, श्रीमद्भागवत-भ्रमरगीतम्)

चतुर्थो वर्गः (IV Unit)
भारतीयसंस्कृतिः
(पुरुषार्थचतुष्टयम्, वर्णाश्रमधर्माः, संस्काराश्च)

संस्तुतग्रन्थाः

1. कठोपनिषद्- गीताप्रेस गोरखपुर
2. श्रुतिप्रभा (वेदसूक्तानां संकलनम्) सम्पादकः-प्रो० बृजेशकुमारशुक्लः
3. वाल्मीकिरामायणम्-वाल्मीकि-गीताप्रेस गोरखपुर
4. श्रीमद्भगवद्पुराणम् (द्वितीयोभागः)-गीताप्रेस गोरखपुर
5. श्रीमद्भगवद्गीता हिन्दी टीकाकार-डॉ० श्रीकृष्णशास्त्री
6. भारतीय संस्कृति-शिवदत्तज्ञानी
7. भारतीय संस्कृतिः-डॉ० शिवबालक द्विवेदी
8. हिन्दू संस्कार-डॉ० राजबली पाण्डेय
9. धर्मशास्त्र का इतिहास-पी०वी०काणे
10. भारतीय संस्कृति की रूपरेखा-डॉ० मीरा वाणी

द्वितीय प्रश्नपत्रम्
(Second Paper)
(नाटकम्, व्याकरणम्, छन्दश्च)

प्रथमो वर्गः (I Unit)
भवभूतिकृतम्—उत्तररामचरितम्(1-4 अंक)
(मूलपाठस्य हिन्दी संस्कृत व्याख्या)

द्वितीयो वर्गः (II Unit)
उत्तरराम—चरितस्य समीक्षात्मकमध्ययनम्

तृतीयो वर्गः (III Unit)
लघुसिद्धान्तकौमुदी—समासप्रकरणम्
(सूत्रव्याख्या सामासाश्च)

चतुर्थो वर्गः (IV Unit)
वृत्तसंग्रह
(छन्दसां लक्षणम्)

संस्तुतग्रन्थाः

1. उत्तररामचरितम्— भवभूतिः हिन्दीसंस्कृतटीकाकारः— डॉ० रमाशंकरत्रिपाठी
2. उत्तररामचरितम्— भवभूतिः, हिन्दीसंस्कृतटीकाकारः— डॉ० कपिलदेवगिरि
3. उत्तररामचरितम्— भवभूतिः, हिन्दीसंस्कृतटीकाकारः— डॉ० प्रत्युषवत्सला द्विवेदी
4. महाकवि भवभूति— वी०वी० मिराशी
5. करुणरस सिद्धान्त तथा प्रयोग— डॉ० प्रीति सिनहा
6. भवभूति के नाटक— डॉ० ब्रजबल्लभ शर्मा
7. वृत्तसंग्रहः— डॉ० बृजेशकुमारशुक्लः
8. श्रुतबोधः— डॉ० बृजेशकुमारशुक्लः

तृतीय प्रश्नपत्रम्
(Third Paper)

प्रथमो वर्गः (I Unit)

कविलोचनिका—प्रथमो भागः

अद्यतनसंस्कृतकविताः

(व्याख्यात्मकमध्ययनम्)

प्रो० राजेन्द्रमिश्र, प्रो० श्रीनिवास रथ, प्रो० राधावल्लभ त्रिपाठी

द्वितीय वर्गः (II Unit)

कविलोचनिका—द्वितीय भागः

अद्यतनसंस्कृतकविताः

(व्याख्यात्मकमध्ययनम्)

प्रो० जगन्नाथ पाठक, प्रो० रहस बिहारी द्विवेदी, प्रो० बृजेशकुमार शुक्ल

तृतीयो वर्गः (III Unit)

नवरूपकम्

(व्याख्यात्मकमध्ययनम्)

चतुर्थवर्गः (IV Unit)

आधुनिकसंस्कृतसाहित्येतिहासः

(पद्यसाहित्यम्, गद्यसाहित्यम्, कथोपन्यास—साहित्यम्, नाट्यसाहित्यं च)

संस्तुतग्रन्थाः

1. कविलोचनिका(अद्यतनकवीनां कवितासंग्रहः) —प्रो० बृजेशकुमारशुक्लः
2. नवरूपकम्—सम्पादकः— प्रो० बृजेशकुमारशुक्लः
3. संस्कृतसाहित्य (बीसवींशताब्दी) डॉ० राधावल्लभ त्रिपाठी
4. बीसवीं शती के महाकाव्य— प्रो० रहस बिहारी द्विवेदी
5. आधुनिक संस्कृत नाटक (दो भाग) डॉ० रामजी उपाध्याय
6. संस्कृतवाङ्मय का बृहद् इतिहास (सप्तम खण्ड)— डॉ० जगन्नाथ पाठक
7. संस्कृत साहित्य का इतिहास— ग्रन्थम्, कानपुर